

24-9-1991

Werkgroep voor vogel- en natuurbescherming midden-brabant

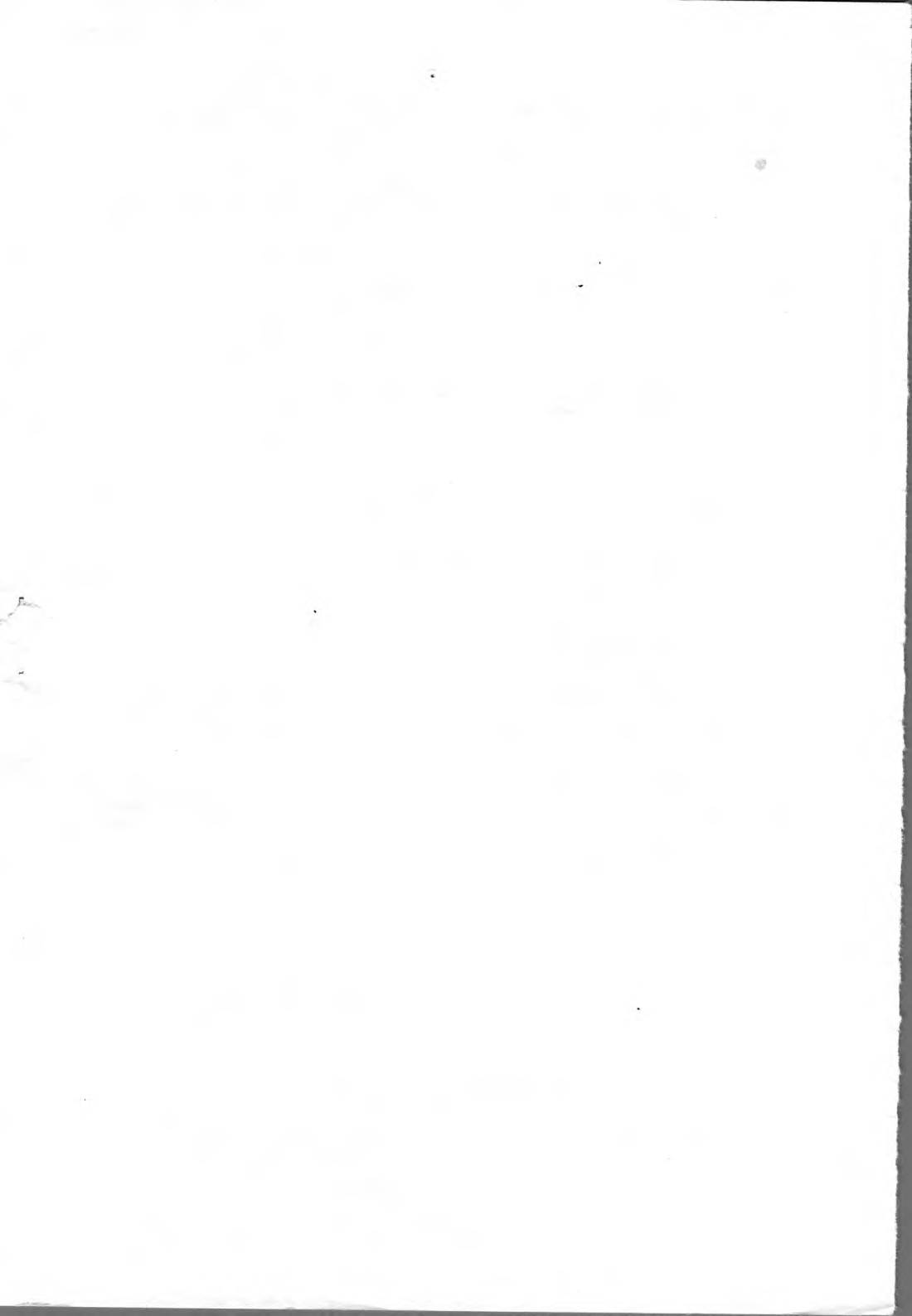
UITNODIGING voor de leden vergadering van de Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming Midden-Brabant op dinsdag 24 september 1991.

Plaats: Herberg de Schaapjes, Oisterwijksedreef 12, Haaren

Aanvang: 20.00 Uur.

Agenda:

1. Opening; mededelingen van het bestuur.
o.a. betreffende de Week van het Landschap.
 2. Postbespreking.
 3. Vaststelling van de notulen van de vergadering van 27 augustus 1991.
 4. Huiszwaluwentelling.
eenieder wordt verzocht de verzamelde gegevens in te leveren. Ter vergadering zullen concrete afspraken worden gemaakt betreffende de verwerking daarvan.
 5. Fenologiegegevens.
Aan het begin van het seizoen is gevraagd om aantekening te maken van de eerste aankomstdata van de zomervogels. Ad van Poppel verzamelt deze voor een kort verslag. Besproken zal worden hoe een en ander is verlopen, waarna afgesproken kan worden in welke vorm er zal worden gerapporteerd.
 6. Programma van wintertellingen.
Het bestuur stelt voor om de komende winter in ieder geval weer een ganzen telling te organiseren. Daarnaast leeft het idee om op uitgebreidere schaal een patrijzentelling door te voeren. Het welslagen van beide ondernemingen hangt echter in hoge mate af van de aard van de komende winter.
 7. Rondvraag en sluiting.
- 11 september 1991.

Notulen van de ledenvergadering van 27 augustus 1991.

Aanwezig: Marga de Graaf (aspirant-lid), Nico Hilgers, Loek Hilgers, Jo Swaans, Frans van den Oetelaar, Frank van den Oetelaar, Lieneke Aangenendt, Roos Backx, Victor Retel Helmrich, Sjef Staps, Ronald Smulders, Herman Petermeyer.

Bericht van verhindering: Frits van der Meer, Gerard van der Kaa, Arno Braam, Joop van der Groen, Marianne van der Groen, Jules Huls, Ad van Poppel en Sheila van Poppel.

1. Opening.

De vergadering wordt om ongeveer 20.15 Uur geopend.

2. Postbespreking.

Er is een beschikking gekomen van Gedeputeerde Staten op ons bezwaarschrift inzake het begrenzen van Relatienotagebieden de Kempen. Voor zover vallend binnen de Landinrichting de Hilver worden voorlopig geen grenzen bepaald. Onder verwijzing naar het Natuurbeleidsplan en de invulling van de ecologische hoofdstructuur wacht het College eerst de plannen in dat kader af.

Uitgegaan is een brief naar het Kerkklokje inzake het verdwijnen van een groep eiken aan de Oirschotse Baan te Oisterwijk en de daaropvolgende klucht met wilgestekken.

Bij dit punt wordt tevens de organisatie van de Week van het Landschap besproken. Onze werkgroep is uitgenodigd om een stand te verzorgen in Oirschot, waar het Brabants Landschap een presentatie opbouwt rond het thema: Linten in het Landschap. Ook de septemberaflevering van het Mededelingenblad van Brabants landschap zal aan dit thema zijn gewijd. Onder meer zal een artikel gepubliceerd worden over de Geelgors als vogel van houtwallen en -singels, waarin onze tellingen in de Mortelen verwerkt zijn. Onze stand zal daarbij aansluiten. De expositiepanelen zullen worden ontworpen en uitgevoerd door Gerard van der Kaa, Frans van den Oetelaar, Nico en Loek Hilgers. De marktkraam zal -waarschijnlijk- volgens onderstaand schema worden bemand:

zaterdag 21 september 1991	Nico Hilgers en Jo Swaans
zondag 22 september 1991	Lieneke Aangenendt
zaterdag 28 september 1991	Loek Hilgers
zondag 29 september 1991	Frans van den Oetelaar en Ronald Smulders

3. Vaststelling van de notulen van de vergadering van 25 juni.
De notulen worden ongewijzigd vastgesteld.

4. Resultaten van de Huiszwaluwtelling.

Roos Backx heeft contact gehad met de bewoners van een boerderij in Hilvarenbeek (Puyenbroek, Breehees 2a), die belangstelling hadden voor het plaatsen van nesthulpen of van plankjes onder de

bestaande nesten.

De telformulieren zullen verspreid worden, ze zullen door Ad van Poppel worden ingezameld. In oktober moeten de verzamelde gegevens worden doorgespeeld aan onze provinciale en landelijke coördinatoren.

5. Waarnemingen sinds 25 juni.

Sjef Staps meldt een waarneming van vier Ooievaars op 25 augustus 1991 nabij de Trappistenplas/Blauwe Hoef; ze zweefden er rond 16.00 Uur rond.

In Riel is op 6 augustus een dode Kerkuil gevonden onder de Kerk. Een Wespindief is in augustus diverse malen gezien in de Brand, onder andere door Jo Swaans en Nico Hilgers.

Lieneke Aangenendt meldt een Klapekster op de Kalmthoutse Heide op 25 augustus 1991. Niet direct ons werkgebied, maar alleszins een vroege en interessante waarneming.

Begin augustus werd door Ronald Smulders een Kramsvogel waargenomen in de Helleputten, Berkel-Enschot. Het is niet bekend of er eerdere waarnemingen zijn gedaan en of er wellicht sprake geweest kan zijn van een broedgeval. Het is alweer een aantal jaren geleden, dat er broedende Kramsvogels in onze streek zijn vastgesteld.

6. Winterexcursies.

Op dit moment is er één suggestie voor een werkgroepsexcursie: een ravenzoektocht op de Veluwe, bij voorkeur in het weekend van 27 oktober. Herman P. heeft hierover al contact gehad met T. Renssen in Arnhem. Hij zal op korte termijn definitieve afspraken proberen te maken. Nadere mededelingen volgens in het volgende mededelingenblad.

7. Rondvraag en sluiting.

De vergadering wordt om omstreeks 23.00 Uur gesloten. Maar de palavers duurden weer tot in de kleine uurtjes.

L.H.

5 september 1991.

RAVEN IN NEDERLAND

In de jaren twintig verdween de Raaf (*Corvus corax*) door toedoen van de mens als broedvogel uit Nederland, zoals trouwens uit geheel West- en Midden-Europa. Alleen in Bretagne, in de Alpen en in de Duitse deelstaat Sleeswijk-Holstein konden zich restpopulaties handhaven. De laatste raven broedden in Nederland in Millingen a/d Rijn in 1927 en in Nijkerk, vermoedelijk voor het laatst in 1928. In het begin van de jaren veertig waren er nog enkele onverwachte broedgevallen in het Vijlenerbos (Zuid-Limburg).

Tot 1947 was het wettelijk toegestaan om raven als kooivogel te houden. Naast het afschieten van de schadelijk geachte volwassen vogels moet het uithorsten van jongen worden aangemerkt als een belangrijke factor in de achteruitgang en het verdwijnen van de soort.

Na een mislukte poging van P.G. van Tienhoven in 1936 werd in de jaren zestig een serieus programma voor herintroductie van raven gestart door het toenmalige R.I.V.O.N. (tegenwoordig RIN). In het voorjaar van 1966 werden een oude raaf en vier jongen geïmporteerd uit Sleeswijk-Holstein, de dichtstbij Nederland gevestigde populatie. Tot en met 1977 werden in totaal 103 juveniele en 13 adulte raven naar Nederland gehaald, aanvankelijk voornamelijk uit Sleeswijk-Holstein, maar na protesten van plaatselijke vogelbeschermers ook uit Oost-Duitsland -waar amateur-vogelaars toen beslist niet zoveel invloed op dit soort praktijken konden uitoefenen- en nog een tweetal vogels uit Zwitserland. Met de geïmporteerde raven werd een kweekprogramma opgezet. De bedoeling daarvan was om de jongen uit te wennen en los te laten in geschikte biotopen. Aangenomen werd, dat in het geval van de raaf niet zozeer biotoopverslechtering de oorzaak van het verdwijnen was, als wel de houding van de mens tegenover deze vogels. Omdat de mentaliteit in de jaren zestig voldoende veranderd was, leek een herintroductiepoging zinvol. Na 1977 werd het niet meer nodig geoordeeld om nog buitenlandse vogels aan het fokprogramma toe te voegen.

De geïmporteerde vogels werden eerst in een voliere geplaatst om kweekparen uit te splitsen. Het bleek overigens erg lastig om man-vrouw-paren te ontdekken of te vormen. De kweekparen werden in afzonderlijke volieres geplaatst van 10x8x6 of van 10x10x11 meter groot. De voliere werd in twee delen gedeeld, waardoor het mogelijk werd de in de voliere geboren jongen te scheiden van de oudervogels. Door de spijlen konden de oude vogels de jongen nog lang blijven voeren. In het kleine gedeelte, waarin de jongen werden geplaatst, bevond zich aan de bovenzijde een gazen luik.

Deze buitenkooien werden geplaatst op de Veluwe (2), de Utrechtse Heuvelrug (4), en Drenthe (3). Later werden er ook geplaatst in Groningen en in de Amsterdamse Waterleidingduinen, terwijl ook een fokpaar terecht kwam in Burgers' Dierenpark te Arnhem. Vanaf

Tab. 3. Brutergergebnisse (Anzahl flügge gewordener Jungvögel pro Brut der freilebenden Kolkraben). * = Paare, die ein Revier besetzt hielten, ohne zu brüten.

Jahr	Brutpaare	Potentielle Brutpaare*	Jungvögel								Mittelwert ± Standard- abweichung
			0	1	2	3	4	5	6		
1976	3	1	1	-	1	1	-	-	-	1,7 ± 1,24	
1977	4	1	2	-	-	2	-	-	-	1,5 ± 1,46	
1978	4	2	3	-	-	1	-	-	-	0,8 ± 1,29	
1979	9	1	3	-	1	4	1	-	-	2,0 ± 1,49	
1980	7	1	1	1	3	2	-	-	-	1,9 ± 1,16	
1981	4	1	3	-	-	1	-	-	-	0,8 ± 1,29	
1982	4	1	2	-	1	-	-	-	1	2,0 ± 2,44	
1983	4	2	2	-	1	-	-	1	-	1,8 ± 2,04	
1984	5	3	3	-	1	-	-	1	-	1,4 ± 1,95	
1985	6	4	2	-	-	4	-	-	-	2,0 ± 1,41	
1986	8	5	2	1	2	2	-	1	-	2,0 ± 1,58	
1987	12	5	2	3	3	2	-	2	-	2,1 ± 1,60	
1988	17	6	2	-	6	7	2	-	-	2,4 ± 0,98	
1989	21	8	8	3	2	3	3	2	-	1,8 ± 1,83	
1990	34	12	4	3	13	8	4	2	-	2,3 ± 1,32	
Summe	142	53	40	11	34	37	10	9	1	2,0 ± 1,56	

Tabel 3. Aantallen uitgezette en ontsnapte raven in 1966-1987. Numbers of released (uitgezet) and escaped (ontsnap) Raven in 1966-1987 (juv.-jonge vogels juveniles, 2kj.-subadulte vogels subadults, ad.-adulte vogels adults).

Jaar	Ontsnapt uit volières		Uitgezet uit volières		Uitgezet uit import		Totaal
	Juv.	2kj. Ad.	Juv.	2kj. Ad.	Juv.	Juv.	
1966	0	0	0	0	0	0	0
1967	0	0	0	0	0	0	0
1968	0	0	0	0	0	0	0
1969	0	0	0	0	0	0	0
1970	0	0	0	0	0	0	0
1971	3	0	0	0	0	0	3
1972	0	0	0	0	0	0	0
1973	0	0	4	0	0	19	23
1974	0	0	0	8	0	14	22
1975	0	0	0	9	0	0	9
1976	0	0	0	3	0	0	3
1977	0	0	2	7	0	22	31
1978	0	0	0	14	0	0	14
1979	0	0	0	4	0	0	4
1980	0	0	2	10	0	2	14
1981	0	0	0	18	0	2	20
1982	0	0	0	2	0	0	2
1983	0	0	0	1	2	1	4
1984	0	0	2	0	0	0	2
1985	0	0	0	0	0	0	0
1986	0	0	0	0	0	0	0
1987	0	1	0	0	0	0	1
Totaal	3	1	10	84	2	55	160

1982 werd afgestapt van het idee om tegelijkertijd op zulke ver uiteen gelegen plaatsen te herintroduceren, en werden alle uitwenkooien geconcentreerd op de Veluwe. Uit de tabel blijkt het aantal uitgewende of ontsnapte vogels in de loop van het project. In totaal werden tot 1987 160 raven in Nederland losgelaten (inclusief 10 ontsnapte exemplaren).

In 1976, zeven jaar nadat de eerste vogels werden vrijgelaten, vestigden zich drie paar vrij levende paren raven in ons land. Twee daarvan bevonden zich op de Veluwe en een op de Utrechtse Heuvelrug. Dat jaar vlogen de eerste vijf in het wild geboren jongen uit. Het aantal broedparen groeide gestaag tot zeven in 1979. Daarna trad een ernstige terugval in tot vier paren in de periode 1981 tot 1983. Vanaf 1984 leek het project definitief aan te slaan en bleef het aantal broedparen jaarlijks stijgen. In 1989 broedden er 21 paartjes, vrijwel uitsluitend op de Veluwe in 1990 werd een voorlopig toppunt bereikt met maar liefst 30 succesvolle broedparen, 4 gevestigde paren zonder jongen en daarnaast nog 12 potentiële broedparen. Het aantal uitgevlogen jongen bedroeg in 1990 83 stuks. De resultaten van 1991 zijn nog niet bekend.

Behalve in Nederland lijken ook herintroductiepogingen in de Belgische Ardennen en in het Beierse Woud succes te hebben. In 1984 werd in het Münsterland, niet ver van de Nederlandse grens, gestart met een project, dat veelbelovend uit ziet. Inmiddels is de Raaf elders in Europa overigens ook op eigen kracht aan een hernieuwde opmars begonnen. Vanuit de restpopulaties in de Duitse deelstaat Sleeswijk-Holstein en Polen werden Zuid-Denemarken, Oostelijk Nedersaksen en Mecklenburg weer opnieuw bezet. Verder werden vanuit de Alpen de lager gelegen delen van Zwitserland, het zuidelijk gedeelte van het Zwarte Woud en de Swäbische Alb herbezet. De snelheid waarmee dit gebeurt is zo'n vier tot tien kilometer per jaar. De dichtst bij Nederland gelegen nesten bevonden in 1989 ten westen de rivier de Weser ter hoogte van Nienburg op ongeveer 200 km. afstand.

RAVENEXCURSIE NAAR DE IMBOSCH.

Het blijft voorlopig nog een aparte sensatie om in Nederland raven waar te nemen. En gelukkig doet die gelegenheid zich nu voor: de Vogelwerkgroep organiseert een RAVENEXCURSIE op zondag 27 oktober aanstaande.

De excursie van 28 oktober gaat naar de Imbosch, op de Veluwe bij Arnhem, waar we een goede kans hebben om raven rond te zien vliegen. De heer T. Renssen, die het introductie-project intensief heeft begeleid, zal op deze dag onze gids zijn.

Verzamelen om 07.30 uur op het parkeerterrein bij het N.S.-station te Oisterwijk.

Uiteraard proberen we met zo min mogelijk auto's te gaan. Precieze afspraken zullen we ter vergadering maken.

Reserveer 27 oktober voor een unieke excursie !

g v d Kaa
v Rijkhevorselln 17
5062 DH Oisterwijk